

**ODNAWIAĆ** (90) *vb impf*

o oraz drugie a jasne. ◇ *W inf* -na- (7), -nâ- (2); -na- *BibRadz*, *Mącz* (2), *NiemObr*, -nâ- *LatHar*; -na- : -nâ- *SarnStat* (3:1). ◇ *W pozostałych formach* -nâ- (55), -na- (1) *ArtKanc*.

*inf* odnawiać (10). ◇ *praes 1 sg* odnâwiâm (21). ◇ *2 sg* odnâwiâsz (1). ◇ *3 sg* odnâwiâ (19). ◇ *1 pl* odnâwiâmy (14). ◇ *3 pl* odnâwiają (4). ◇ *praet 1 sg m* -m odnâwiâł (1). ◇ *2 sg m* -ś odnâwiâł (1). ◇ *3 sg m* odnâwiâł (2). ◇ *3 pl m pers* odnâwiâli (3). ◇ *imp 2 sg* odnâwiâj (2). ◇ *2 pl* odnâwiâjcie (1). ◇ *con 3 sg m* by odnâwiâł (3). *f* by odnâwiâła (2). ◇ *part praes act* odnâwiając (6).

*Sł stp*, *Cn* notuje, *Linde* bez cytatu; poza tym w objaśnieniu s.v. *odnowiciel*.

1. *Sprawiać, aby to co minęło lub mija, zaczęło się od nowa, wznawiać, przywracać; refricare* *Mącz*, *Calep*, *JanStat*, *Cn*; *renovare* *Mącz*, *Cn*; *replicare* *Mącz*; *innovare*, *redintegrare*, *restaurare* *Cn* [w tym: *co* (17)] (19) : *Sroyze* radzęc dobrą sławę sobie Ktora by tu po tobie zořtała Wieczną pamięć twoię odnawiała *RejJóz* Q4; *Mącz* 137a [2 r.]; rymy *fy*e chronić/ áby zaś ná płuce nie kápáło á wrzodu nie odnawiała *SienLek* 92v; *Calep* 904b.

*odnawiać komu* (3): *Mącz* 137a; *HistRzym* 23; *VENus*/ nieodnawiaiy mi iuz przefzłéy nádźieie *KochFr* 71.

*odnawiać w kim* (1): Dla tego nam przes łyna iego dany [*Duch Święty*]/ aby nas nauczył wřelkiew prawdy aby odnawiał w nas wolą dobrą *SeklKat* P2.

*W porównaniu* (2): Który [*Bóg*] cię wřelakich dóbr hoynie nábawia/ Y twoię młodość/ iáko orlą odnawia. *KochPs* 153; *ArtKanc* Q19.

*W charakterystycznych połączeniach: odnawiać boleść* (2), *młodość* (2), *nadzieję, pamięć, przeszłe (skończone) rzeczy* (2), *tęgę, wolą dobrą, wrzod*.

*Zwroty: »odnawiać przedsięwzięcie« = umacniać się w postanowieniu* (1): obaczył iáko zle vczynić chciał, czego znowu bárzo żáłuiąc/ [...] odnawiał mocnie przedlięwzięcie swoie. *SkarŻyw* 167.

»zaś, znowu odnawiać« (1:1): *Mącz* 305c; wřázke znáyduiã sie niektórzy/ którzy [...] fkończone rzeczy y prawie vmárłé chcã znowu odnâwiãć *SarnStat* 592.

*W przeni* (1) :

*Zwrot: »[komu] ranę odnawiać«* (1): O przyczynę/ prze bóg/ nie pytaycie/ Ani mi téy rány odnawiajcie. *KochFr* 74.

*Przeni* (3) : [*Bóg*] odnawya częřto zmázy zařtárzálóci twoich prawie odmładzãiac cię iáko osła gdy przed łtárořciã zmietuie koć znořá fwe<sup>go</sup> á ina mu zařie wyrařta *RejPs* 150.

*Zwrot: »rany odnawiać«* (2): ieden grzech śmiertelny [...] rány Páńłkie ile w grzeřzniku ieft/ odnawia/ [...] znowu Páná łámemu łobie/ y w łámył łobie krzyżuie *LatHar* 581, 669.

a. *Wznawiać rozprawę sądowã* (1) :

*Zwrot: »odnawiać zasię«* (1): dla czego Sędźia Henryká od tákowéy łprawy wolnym vczynił [...]: potym przyřzedłzy Mikołay młodřzy brát Wáłków/ odnawia zálię tę łprawyę. *SarnStat* 594.

2. *Przywracać do dobrego stanu, naprawiać; renovare* *Vulg*, *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *instaurare*, *novare*, *reparare* *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *innovare* *PolAnt*, *Cn*; *restituere* *Mącz*, *Calep*; *interpolare* *Calep*, *Cn*; *restaurare* *Calep* (18) : *Instauro*, [...] Nápráwiãł/ odnawiam/ ku cáłócy przywrãcam *Mącz* 171b, 251d [2 r.], 280d, 413d; *Calep* 545a, 553b, 705a, 911b, 912a, 918b.

*odnawiać co* (5): Też ci ktorzy odnawiaią łtawy łtare á nowe czynią: łą zagubcze wiela ludzi *FalZioł* V 62; *BibRadz* 1.*Mach* 10/10; *WujJud* B2v. Cf *odnawiać co w kim*; *Zwrot*.

*odnawiać co w kim* (1): Iż fie łgoij kołda rána Kto fie da na łwego Pana Kthory wnás włitko odnawia Czało / y Dufłe włzdrawia *RejKup* q5.

*Zwrot*: »granice odnawiać« (1): Aby też w gránicách żadné nielubości y łpory niemogły fie włcząc: chcemy gránice w pięć á w pięć lat/ iefli tego potrzebá będzie/ odnawiać [*limites innovare JanStat* 853]. *SarnStat* 1077.

*Szereg*: »budować i odnawiać« (1): A także Ionáthán mieszkał w Ieruzálem/ y począł budować y odnawiać [*reaedificare et innovare*] miałto *BibRadz* 1.*Mach* 10/10.

*Przen* (2) :

*odnawiać co czym* (1): O łzczęśliwy co zówzdy nową [*suknię tj. sumienie*] chce mieć. y pewnie mieć ią może: by ią pokutą y łpowiedzią ś. odnawiał. *SkarKaz* 638b.

*Szereg*: »budować i odnawiać« (1): który od żywota mátki łwoiey iefł poświęcon áby był prorokiem/ áby wywracał/ y wyrывał/ y záturcił/ y zálie áby budował y odnawiał [*aediflcare et renovare*]. *Leop Eccli* 49/9.

3. *Tworzyć na nowo, odradzać, wskrzeszać; regenerare Mącz* [w tym: *kogo* (10), *co* (3)] (15) : *Mącz* 144a; Y dla tego oná [*natura*] przez to dwoie złączenie męłczyzny z białąglową/ wypufczá dziatki ná łwiát/ ktore [...] potym ie [*rodziców*] iákoby odnawiaią/ wzbudzaiąc ich nalienie/ y pufzczaiąc też dziatki łwe ná łwiát *Górndworz* X7v.

*Przen*: O Bogu, wierze chrześcijańskiej i chrzcie: odradzać duchowo (12) : Pirwłzy pożytek iefł iż on [*Chrystus*] żywot náłz odnawia łam mieszkaíący w nas. *RejPosWiecz*<sup>2</sup> 93v.

*odnawiać do czego* (1): Bo iefli przez śmierć przechodźimy do łepłzego żywotá/ iefli nas [*Bóg*] odnawia do zmatwyłtania/ dla czegolz się iey ták bárdzo łtráchác máią cí co vmieraią? *BiałKaz* D2.

*odnawiać czym* (4): *LubPs* N4 *marg*; Ale tho przedłię nic tym łzkodzić nie ma/ ktorych Bog do nowego przymierza przyimuie/ duchem ich łwym odnawia/ grzechy włzyłtkie [...] odpufczá *CzechRozm* 116; *KarnNap* Bv; O Pánie Boże/ który nas [...] zwykleś odnawiać Sákrámentow wżywaniem *LatHar* 616.

*odnawiać w kim* (1): Iż zá łprawą mocney wiary bywa włpokoione łumnienie od grzechow/ á práwie łáłką łwą odnawya Pan w nas łerce y ducha nowego. *LubPs* N4 *marg*.

*W połączeniu z wyrazem określonym przydawką „nowy”* (2): *LubPs* N4 *marg*; Thu Kryłtus dziwnie płuie cíáło [...] w łwych Wiernych/ A odnawia Nowego Adámá *GrzegŚm* 57.

*W połączeniu szeregowym* (1): Abowiem on łam [*Chrystus*] iedyndy Doktor y Miłtrz wczy w Kołsciele wcznie łwoie [...]: dáruiąc im Ducha łwego łwiętego/ odnawiaíąc á k łobie przyciągáiąc/ pofwiáciąc y rozgrzełzaiąc. *RejPosRozpr* b4.

*Szereg*: »odradzać (a. odrodzać, a. rodić), (i) odnawiać« (4): Tak ze też chrzełt duchownie nas rodzy/ odnawia/ włprawiedliwia/ yż łtawami fie łynowie nie gniewu ale łáłky bożey *SeklKat* T4v; *WujJudConf* 167; Oto krzełt prawdzíwie dáie łáłkę/ [...] poniewáz grzechy oczyłcia y gładzi/ á k temu odradza y odnawia/ y náwet y zbawia człowieká. *WujNT* 747, *Zzzzz*3v.

a. *Sprawiać, że roślina puszcza nowe pędy na wiosnę; przen (1)* : Różgá odcięta od pniá/ iefli w ziemi ftanie/ Zá krótki czas ták wielka/ iáko máć powftanie/ [...] Drzewá z którego idzie/ plemię odnawiając. *GórnTroas* 40.

4. *Wprowadzać coś nowego [co] (1)* : bo tákowé Tytuły [...] fą imióná ftarych Kácérzów z Turek/ itéz z Tátar: które w Polfcze odnowili/ y vftáwicznie odnawiaią/ ci Sákrámentarze Luterfcy/ *Caluiniftę*, *Stancariftę*, y ini *OrzQuin Kv*.

5. *Robić coś ponownie lub wielokrotnie powtarzać; abintegrare, retractare Calep; innovare, renovare JanStat [w tym: co (8)] (15)* : Też ftłucz figi, Aloes drzewo/ z fołą á wina przylać/ á z tego wczynić iakoby plastr na chrzanowym liście/ á ten plastr na przłcz przykładáć kielko razow częfto odnawiającz. *FalZioł V* 71v, V 71; Iuż oto rozgnoiły lie y skażone fą blizny duŝe moiey. [*Ps 37/6*] (*koment*) Ato gdym częfto odnawiał grzech ktori był vleczon przez pokutę. *WróbZólt M8; SienLek* 184v; *SkarJedn A4; StryjKron* 340; *NiemObr* 149; *Annare* – Na kazdi rok odnawiam. *Calep* 73a, 920b, 961a; *LatHar* 474; *SarnStat* 1125.

*Zwrot:* »zasię, znowu odnawiać« (1:1): Ten też proch z miodem/ piegi na obliczu zgładza/ y zmarzki rozciąga na obliczu/ y thrwaią przez siedm dni/ á olme<sup>go</sup> dnia zafię bia(ł)kiem pomazać/ tedy trwaią <dlu<sup>go</sup> y> zafię odnawiać yle potr(zeba.) *FalZioł IV* 37b; *Calep* 5b.

*Przen (1)* :

*Zwrot:* »[czyje] odnawiać męstwo« = *być tak mężnym jak przodkowie (1)*: LEszko, walecznych przodkow swoich, fławne Odnawiał męstwo: y ich spráwy dawne. *KlonKr Bv*.

6. *Zmieniać na lepsze [kogo] (1)* : Ták był ten S. Bernárdyn wielki sługá Boży/ ktori brácią swoię odnawiając á do chowánia ftarych Reguł/ y záczętego od przodkow żywotá przywodząc/ wielką stráž cnot zakonnych y dofkonáłości poftáwił. *SkarŻyw* 463.

7. *Przypominać [co] (2)* : Ale iefli ktho Páwła Świętego pilnie czytać będzie/ tedy bez wátpliwości wyzna/ iż Chrześciánom bárzo potrzebá/ żeby Krztu dofkonále poznánie mieli: poniewáz on nietylko częfto/ ále też powáżnymi y duchá Bożego pełnymi fłowy/ táiemnice tey pámiątkę odnawia *KuczbKat* 120.

*Zwrot:* »znowu [komu] odnawiać« (1): Prawda zem się nie omylił, na onych coniecturach, iz myslono y vwazano, iesli znienawisci przyiaźn przerobic, aDobrodzieystwem ią Vkrzepic [...]: wiecz y teraz znowu toż w̄m odnawiam *ActReg* 129.

8. *praw. Przywracać lub potwierdzać ważność aktu prawnego; innovare, renovare, restaurare JanStat, JanPrzyw [w tym: co (14)] (16)* : Odnawiając ftóre przywileie ftolic Pátryárchowfkich/ zá pochwalenim S. powłzechnego Zboru/ vftáwiamy áby [...] *SkarJedn* 261; IZ wiele listów y Przywileiów znáyduie lie częścią w vzywánium niebędących/ częścią też niepewnych: przeto Státutá Naiáfnieyŝzego Páná Króla Olbráchtá odnawiamy *SarnStat* 842, 547, 592, 821.

*odnawiać czym (3)*: niniey[zym] Przywileiem [*przywileje*] odnawiamy/ vtwierdzamy/ pochwalamy/ y wieczną im moc przykładamy y przydáiemy. *SarnStat* 53, 13, 888.

*W połączeniach szeregowych (10)*: Iákóz tym listem nászym [*przywileje*] odnawiamy/ vmacniamy/ potwierdzamy/ y vpewniamy: y mocné/ trwáté [...] mieć chcemy ná czáfy wieczné. *SarnStat* 13; przerzeczoné listy y Przywileie [...] odnawiamy/ ponawiamy/ y moc iemu wieczną przydáiemy

*SarnStat* 952; tákowy Lift vmocniáiąc odnowieniem Przywileiu wysłzézý nápiśánégo ze wśzyftkim/ co w nim nápiśano/ potwiérdzamy/ mocny czyniémy/ pochwalamy/ y odnawiamy *SarnStat* 958, 53, 258, 888, 890, 894, 899, 995.

*W charakterystycznych połączeniach: odnawiać dekret, list (3), prawa, przywileje (5), statut (4); odnawiać listem, przywilejem.*

*Szereg: »odnawiać, potwierdzać« (1): My tedy Władysław z łáfki Bożéy Krol Polfki/ etc. ten chwalebny Státut [...] odnawiamy/ potwierdzamy [renovantes confirmamus JanStat 721] SarnStat 902. [Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.]*

*\*\*\* Bez wystarczającego kontekstu (3) : Integro, Odnawiam/ z nowu co poczynam/ nápráwiam. Mącz 171d; Calep 547b, 902b.*

*Synonim: 4. odradzać.*

*Formacje współrdzenne cf OBNOWIĆ.*

*Cf **ODNAWIAJĄCY, ODNAWIANIE, ODNAWIANY***

LWil